

Tämä raportti on yksi kymmenestä SDP:n työryhmien vuosina 2024–2025 tekemän ilmiötyön loppuraporteista. Puolueen työryhmät ovat analysoineet kymmentä yhteiskunnallista ilmiötä, joihin politiikan pitää pystyä vastaamaan tulevaisuudessa.

Ilmiötyön raportit eivät edusta puolueen virallista kantaa, vaan niissä syntyneitä ideoita voidaan hyödyntää SDP:n uudessa poliittisessa ohjelmassa ja eduskuntavaaliohjelmassa. Poliittinen ohjelma ja puolueen uusimmat poliittiset kannat on tarkoitus hyväksyä puoluekokouksessa toukokuussa 2026.

Ilmiö 4. Demokraattinen oikeusvaltio monikriisien aikakaudella

Ilmiö 4: Demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koetellaan ja kansallinen epävakaus sekä kansalaisten turvattomuuden tunne lisääntyvät.

Johdanto

Turvallisuus on yksi ihmisten perustavimmista tarpeista ja järjestäytyneen yhteiskunnan tärkeimpiä tehtäviä. Se on laaja käsite, joka välittömän fyysisen turvallisuuden ohella kattaa myös esimerkiksi taloudellisen, sosiaalisen, terveydellisen ja ympäristöön liittyvän turvallisuuden. Turvallisuus rakentuu kansalaisten luottamuksesta, osallisuudesta ja yhteisestä vastuusta. Pelkkä fyysinen turvallisuus ilman kokemusta toimijuudesta, osallisuudesta ja perusoikeuksin turvatusta yksilönvapaudesta on vain kriisitilanteen turvallisuutta. Siksi oikeusvaltiossa yksilön turvallisuutta ja yksilön oikeuksia ei pohjimmiltaan voi erottaa toisistaan. Demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltiorakenteet muodostavat kolmijalkaisen kehon, jonka varaan on rakennettu joukko maailman hyvinvoivimpia ja turvallisimpia maita.

Suomi on tänä päivänä tällainen maa. Silti myös Suomi on murroksessa. Venäjän aloittama sota Ukrainassa on pakottanut tarkastelemaan uudelleen monia oletuksia, joille Suomen turvallisuutta on rakennettu. Hybridivaikuttaminen ja kyberuhat eivät kunnioita rajoja, eikä ole lainkaan yksiselitteistä, mihin ulkoisen turvallisuuden ala päättyy ja mistä sisäinen turvallisuus alkaa, vaan kyse on jatkumosta. Muuttuvat tilanteet asettavat demokraattisen oikeusvaltion uudenlaisten haasteiden eteen, ja oikeusvaltion kestävyys on pitkälti kiinni sen kyvystä mukautua kulloisiinkin olosuhteisiin.

Toimiakseen demokratia edellyttää paljon muutakin kuin vaaleja. Se nojaa riippumattoman oikeuslaitoksen ja luotettavan viranomaistoiminnan kaltaisiin instituutioihin. Vähintään yhtä tärkeitä ovat ihmisten välinen luottamus, aktiivinen kansalaisyhteiskunta ja laajan sananvapauden turvaama vapaa ja riippumaton tiedonvälitys. Tällä hetkellä demokratian suurimpina uhkina voidaan nähdä yhteiskuntien sisäinen polarisaatio, yhteisen todellisuuskäsityksen rapautuminen sekä demokratian keskeisiä instituutioita kohtaan tunnetun luottamuksen heikkeneminen.

Tämän raportin kokoavaksi teemaksi muodostui ajatus turvallisesta oikeusvaltiosta. Valtiosta, joka rakentuu vakaan liberaalin demokratian ja avoimen oikeusvaltion varaan ja jota ohjaa vahva

poliittinen tahto huolehtia asukkaidensa edusta ja turvallisuudesta. Tämä voidaan nähdä osin kuvauksena nyky-Suomesta ja osin ideaalina, jota kohti haluamme pyrkiä demokraattisen oikeusvaltion kestävyys turvaamiseksi. Lähtökohtamme on, että kaikki, mikä vahvistaa kansalaisten luottamusta oikeusvaltioon ja kokemusta siitä, että se palvelee heitä, vahvistaa oikeusvaltion tärkeintä turvaa: kansalaisten luottamusta. Siksi olemme koonneet joukon toimenpide-ehdotuksia, joilla pyritään vahvistamaan sekä oikeusvaltion rakenteita että kansalaisten turvallisuutta ja oikeuksia.

Turvallinen oikeusvaltio

Samalla kun ulkoiset uhat vaativat demokraattista oikeusvaltiota mukautumaan, sitä haastetaan länsimaissa myös valtioiden sisältä käsin erilaisten populistista tai autoritääristä ajattelua edustavien liikkeiden taholta. Viime aikojen kehitys on osoittanut, että asiat saattavat kääntyä huonoiksi huomattavan nopeasti ja ettei demokraattista oikeusvaltiota ole varaa ottaa itsestäänselvyytenä. Sitä on suojeltava ja sen on osoitettava jatkuvasti oikeutuksensa. Esimerkit muista maista ovat näyttäneet, että perustuslain valvonnan, vapaan median ja tuomioistuinten riippumattomuuden kaltaisia rakenteita saatetaan purkaa hyvinkin nopeasti, jos niitä ei ole asianmukaisesti suojattu. Liberaalia demokraattista oikeusvaltiota haastetaan tällä hetkellä erityisesti turvallisuusargumentein ja ihmisten turvattomuuden tunteeseen vetoamalla. Siksi oikeusvaltion paras puolustus on, että se osoittaa tuottavansa asukkailleen turvallisuutta ja oikeuksia tehokkaammin kuin mikään kilpaileva malli. Oikeusvaltion puolustajien on tärkeää reagoida herkästi kansalaisten huoliin. Jos tähän ei kyetä, niin löytyy kyllä aina muita niihin tarjoamaan vastauksia.

Oikeusvaltion leimallinen piirre on kaikkien yhdenvertaisuus lain edessä, eli pyrkimys tuottaa yhdenvertaiset oikeudet ja suoja kaikille yhteiskunnan jäsenille. Toinen demokraattisen oikeusvaltion erityispiirre ovat julkisen vallan käytön tehokkaat lakisääteiset rajoitukset. Kansalaisten suojaaminen julkisen vallan väärinkäytöltä nähdään oikeusvaltiossa yhtä tärkeänä kuin heidän suojaamisensa muilta uhilta. Tämä on yksi suurimmista eroista demokraattista oikeusvaltiota haastaviin tahoihin, jotka yleensä valtaan päästyään ryhtyvät purkamaan vallankäytön rajoitteita ja valvontaa. Suurista lupauksista huolimatta korruptio ja vallan väärinkäyttö ovat sisään rakennettuina autoritäärisiin hallintoihin.

Sisäinen turvallisuus, kriisinkestävyys ja digitalisaatio

Kansainväliset kriisit, kuten Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, geopoliittiset jännitteet ja hybridi-vaikuttamisen lisääntyminen, heijastuvat suoraan Suomen sisäisiin oloihin. Yhteiskunnan kriisinkestävyys ja huoltovarmuus ovat nousseet keskeisiksi turvallisuuspoliittisiksi kysymyksiksi ja edellyttävät vahvaa viranomaisyhteistyötä ja digitaalista resilienssiä. Turvallisuusuhkien luonne on monimuotoistunut, ja sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välinen raja on hämärtynyt.

Valtioneuvoston turvallisuuspoliittisten selonteiden ja kansallisen riskiarvion mukaan vakavimmat sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat liittyvät hybridi-vaikuttamiseen, informaatio-vaikuttamiseen ja kyberuhkiin.

Sisäisen turvallisuuden viranomaiset – poliisi, tulli, rajavartiolaitos, pelastustoimi ja suojelupoliisi – ovat yhä useammin ensivaste myös ulkoisiin uhkiin, mikä korostaa viranomaisten roolia laaja-alaisessa varautumisessa. Erityisesti rajavartiolaitoksen ja Tullin suorituskyvyn turvaaminen on yhä tärkeämpää vakavien ulkoisten uhkien, kuten hybridi-vaikuttamisen tai järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Samalla on muistettava, että turvallisuutta luodaan aina tehokkaimmin ennaltaehkäisemällä uhkien syntymistä sekä pyrkimällä korjaamaan havaittuja ongelmia ennen kuin ne kehittyvät varsinaisiksi turvallisuuskysymyksiksi.

Valtion voimakas velkaantumiskehitys asettaa peruspalveluiden rahoituksen kovan säästöpaineen alle, mikä heijastuu myös sisäisen turvallisuuden viranomaisten toimintakykyyn. Energiakatkoksien, kyberhyökkäysten tai laajamittaisen maahantulon kaltaisiin häiriötilanteisiin varautuminen, edellyttää viranomaisyhteistyön vahvistamista, lainsäädännön kehittämistä ja riittävää resursointia, jotta yhteiskunnan turvallisuus voidaan taata muuttuvassa toimintaympäristössä.

Digitaalinen turvallisuus on osa kokonaisturvallisuutta. Kiihtyvä digitalisaatio ja kilpajuoksu uusien teknologioiden käyttöönotossa haastaa myös sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimijoita ennennäkemättömällä tavalla. Toisaalta teknologioiden kehittyminen on myös mahdollisuus toiminnan kehittämiseksi, mikäli onnistumme niihin varautumisessa ja ennakoinnissa.

Kriisinkestävä Suomi edellyttää vahvaa viranomaisyhteistyötä, digitaalista resilienssiä ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Turvallisuuden ylläpitäminen ei ole vain viranomaisten tehtävä. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen ja elinkeinoelämän rooli on olennainen erityisesti kriisinkestävyys- ja arjen turvallisuuden näkökulmasta.

Maahanmuutto ja kotoutuminen

Maahanmuutto ja kotoutuminen ovat ilmiöitä, jotka kytkeytyvät vahvasti niin polarisaatioon kuin sisäisen turvallisuuden kehityskuluihin. Tässä ilmiötyössä aihetta ei ollut mahdollista käsitellä sen ansaitsemassa laajuudessa. Tyydymme toteamaan, että Humanitääriin maahanmuuttopolitiikka ansaitsisi paljon enemmän poliittista huomiota ja vaihtoehtoja keskustelua, ottaen huomioon, kuinka heikko siihen käytettyjen huomattavien resurssien vaikuttavuus on ja kuinka hirvittävät ovat inhimilliset kustannukset esimerkiksi Välimerellä. Kotoutumisessa on syytä tunnustaa tietyt epäonnistumiset ja olla valmiita vaatimaan vahvempaa sopeutumista yhteiskuntamme arvoihin ja toimintatapoihin. Vastapainoksi Suomen on oltava avoin ja yhdenvertainen yhteiskunta, joka torjuu rasismia ja syrjinnän ja takaa pääsyn kaikkiin tavoin täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

Johtopäätökset

Suomalaisten luottamus toisiinsa ja yhteiskunnan instituutioihin on yleisesti ottaen korkealla, ja kansainvälisestikin verrattuna positiivinen tulevaisuusajattelu kertoo resilienssistä ja yhteiskunnan vakaudesta monikriisien keskellä.

Kansalaisten luottamus viranomaisiin, yhteiskunnan oikeudenmukaisuus ja sosiaalinen eheys muodostavat perustan, jonka varaan turvallisuus rakentuu. Siksi myös sosiaalisen eriarvoisuuden, nuorten syrjäytymisen ja polarisaation torjunnan tulee olla keskeisiä sisäisen turvallisuuden tavoitteita.

Toimenpide-ehdotuksia

1. TURVALLINEN OIKEUSVALTIO

1.1. Yhteiskunnan polarisaatio, osallisuus

Sosiaalisen median algoritmeilla on merkittävä rooli yhteiskunnan polarisaatiossa. Sosiaalisessa mediassa monet toimijat pyrkivät tarkoituksella pyrkivät luomaan hajaannusta ja vastakkainasettelua omien tavoitteidensa edistämiseksi. Nuoria olisi tärkeää suojella tältä ja myös muilta sosiaalisen median haitoilta, kuten vaikutuksilta keskittymiskykyyn ja sosiaalisiin taitoihin. Lapset ovat myös sosiaalisessa mediassa alttiita ahdistelulle ja hyväksikäytölle.

- Säädetään lakiin 15-vuoden ikärajan sosiaalisen median alustoille. Edistetään niin kansallisesti kuin EU-tasolla sosiaalisen median alustoille sanktioitua velvollisuutta valvoa ikärajojen noudattamista.

Yhteiskunnallinen osallistuminen edellyttää, että ihmiset kokevat osallistumisen turvalliseksi. Julkiseen keskusteluun osallistuvat saattavat kuitenkin tänä päivänä kohdata häirintää ja vainoamista, joka pahimmillaan olla järjestelmällistä ja pitkäkestoista. Tämä voi nostaa monilla kansalaisilla kynnystä julkiseen osallistumiseen ja sitä voidaan käyttää keinona poliitikkojen, tutkijoiden tai aktivistien vaientamiseen. Demokratian turvaamiseksi tätä ilmiötä vastaan on taisteleva päättäväisesti.

- Toteutetaan tasapainoinen maalittamisen kriminalisointi, joko erillisillä rikosnimikkeellä tai laajentamalla nykyisten kriminalisointien alaa

1.2. Perustuslain valvonnan vahvistaminen ja tuomioistuinten riippumattomuus

Perustuslain 106 §:ssä on säädetty tuomioistuimen mahdollisuudesta sivuuttaa alemman asteinen säännös ja soveltaa suoraan perustuslakia silloin, kun alemman asteisen säännöksen soveltaminen johtaisi asiassa ilmeiseen ristiriitaan perustuslain kanssa. Edellyttämällä ilmeistä ristiriitaa, on kynnys kuitenkin asetettu niin korkealle, että pykälä on jäänyt merkitykseltään vähäiseksi.

Poistamalla PL 106 §:stä korotettu vaatimus ristiriidan ilmeisyydestä, voitaisiin perustuslain valvontaa tehostaa ja tasapainottaa tuomalla mukaan aito jälkivalvonta kuitenkin pitäen kiinni nykyjärjestelmän pääpiirteistä. Koska PL 106 §:n soveltaminen käytännössä useimmiten johtaisi jonkinasteiseen valtiosääntöoikeudelliseen kriisiin ja sivuutetun lain muuttamistarpeeseen, on perusteltua siirtää tätä koskevat ratkaisut aina suoraan korkeimmille oikeusasteille, jotta vältetään vuosien mittainen epäselvyys valitusasteiden käsittelyn aikana.

Jos korkeimpien oikeusasteiden roolia perustuslain jälkivalvonnassa lisätään, on perusteltua myös lisätä niiden vuorovaikutusta perustuslakivaliokunnan kanssa, jotta voidaan jo ennakoida mahdollisia ongelmatilanteita. Tilanteessa, jossa perustuslakivaliokunta olisi vahvasti jakautunut, voitaisiin sen työtä vahvistaa niin, että tietty määrä jäseniä voisi edellyttää lausunnon pyytämistä KKO:lta tai mahdollisesti KHO:lta. Tuomioistuimella olisi käytössään ainakin valiokunnan kirjalliset materiaalit. Lausunto ei olisi sitova, eikä näin rajaisi perustuslakivaliokunnan valtaa, mutta se olisi julkinen ja varmasti nostaisi kynnystä politisoida valiokunnan työtä.

- Vaalikauden aluksi asetetaan parlamentaarinen komitea, jota johtaa esimerkiksi korkeimman oikeuden presidentti tai muu puolueeton toimija. Komitean tehtävänä on ennen vaalikauden puoliväliä tuottaa arvioinnit ja ehdotukset perustuslain ja sen valvontajärjestelmän kehittämisestä, sekä tuomioistuinten riippumattomuuden valtiosääntöoikeudellisten takeiden vahvistamisesta. Työssä voidaan käsitellä ainakin seuraavat ehdotukset:

- Perustuslain 106 §:stä poistetaan vaatimus perustuslain ja alemmanasteisen säädöksen ristiriidan ilmeisyydestä. Luodaan ennakkoratkaisupyyntö- tai hyppyvalitusmekanismi, jolla oikeusvarmuuden nopeammaksi saamiseksi alemmat oikeusasteet siirtävät perustuslain ja alemman asteisen lain ristiriitaa koskevan kysymyksen suoraan korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi, jos ne katsovat PL 106 §:n mukaisen tilanteen olevan asiassa käsillä.
- Kirjataan perustuslakiin tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuuden keskeiset takeet ja mm. korkeimman oikeuden tuomareiden lukumäärä sekä eläkeikä.
- Luodaan perustuslakivaliokunnalle menettely erillisen lausunnon pyytämisestä korkeimmalta oikeudelta silloin, kun valiokunnassa riittävän suuri vähemmistö on erimielinen enemmistön kanssa keskeisestä valtiosääntöoikeudellisesta tulkinnasta.
- Perustetaan valtioneuvostossa tapahtuvan perustuslainmukaisuuden ennakkotarkastuksen vahvistamiseksi ja oikeuskanslerin työn tueksi asiantuntijaneuvosto, joka arvioi valtiosääntönäkökulmasta keskeiset lakiesitykset ennen niiden lähettämistä eduskuntaan.

1.3 Tuomioistuinten toiminta ja oikeuden saatavuus

Oikeudenkäyntien kestojen ja kasvavien kustannusten vuoksi oikeudenhoidon palveluiden saatavuudessa on tällä hetkellä puutteita erityisesti oikeudenkäyntien keston osalta. Suurta resurssien lisäystä ei ole nykytilanteessa perusteltua odottaa. Tällöin toimintaa pitää pyrkiä tehostamaan niin paljon kuin mahdollista.

Oikeusprosessia koskevaan lainsäädäntöön on tehty lukuisia pieniä osittaisuudistuksia. Pistemäisillä uudistuksilla on kuitenkin ollut myös muita kuin haluttuja vaikutuksia ja kokonaiskuva on jäänyt heikoksi. Prosessilainsäädäntö kaipaisi kokonaisuudistusta. Kyseessä on kuitenkin huomattavan suuri projekti yhdessä vaalikaudessa toteuttavaksi ja se veisi merkittävästi resursseja oikeusministeriön muulta työltä. Tämän vuoksi voi olla perustellumpaa toteuttaa sitä suunnitelmallisesti useamman vaalikauden kokonaisuutena.

- Käydään läpi oikeusprosesseja koskeva lainsäädäntö ja laaditaan ylivaalikautinen suunnitelma sen uudistamiseksi vaiheittain. tavoitteena tuomioistuinprosessien tehokkuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen. Suunnitelmassa käsiteltävinä toimenpiteinä esimerkiksi:

- Lisätään tuomioistuimen aktiivista prosessinjohtoa ja vahvistetaan tuomareiden valtuuksia sekä osaamista rajata pois turhaa todistelua ja prosessiväitteitä.
- Oikeudenkäyntien peruuntumisen vähentämiseksi laajennetaan poissaolokäsittelyn soveltamisalaa niin, että vastaajalle voidaan tuomita enintään vuoden vankeusrangaistus.
- Otetaan soveltuviin tilanteisiin käyttöön jo nykyisen lainsäädännön mahdollistamat pikaoikeudenkäynnit, joissa koko alioikeusprosessi käydään kolmen päivän kiinniottajan kuluessa. Laajennetaan pikahaasteen käyttöä.
- Heikosti perustelluissa siviilikanteissa lisätään tuomioistuimen mahdollisuuksia hylätä hakemus kirjallisessa menettelyssä toista osapuolta kuulematta.
- Arvioidaan lakiin säädettäväksi enimmäistuntihinta koskien niitä vastapuolen oikeusavustajan kuluja, jotka voidaan tuomita hävinneen osapuolen maksettavaksi.
- Luovutaan lautamiesjärjestelmästä.

2. Sisäinen turvallisuus

2.1 Turvallisuuskysymysten koordinaatio eduskunnassa

Vuosikymmeniä voimassa ollut valiokuntarakenne ei enää kaikilta osin vastaa ulko- ja turvallisuuspoliittista aikaamme, eikä myöskään Nato-jäsenyyden eduskuntatyöskentelyyn tuomia sitoumuksia. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden teemat ovat lokeroituneet eri valiokunnille, mutta turvallisuusympäristön muutokset edellyttäisivät asioiden koordinoitumpaa käsittelyä.

- Vahvistetaan eduskunnassa turvallisuusasioita koskevien valiokuntien yhteistä koordinaatiota esimerkiksi perustamalla niille yhteistyöelin, tai muodostamalla niistä valtiovarainvaliokunnan mallin mukaisesti yksi valiokunta, jolla on eri asioihin keskittyneitä jaostoja.

2.2 Varautuminen ja kriisinkestävyys

Suomessa on maailman mittakaavassa poikkeuksellista varautumis- ja väestönsuojeluosaamista. On tärkeää huolehtia myös siitä, että kansalaiset osaavat toimia kriisitilanteissa ja kotitalouksien varautuminen on riittävällä tasolla. Tietoa on saatavilla, mutta se ei ole aina helposti kaikkien käytettävissä.

- Julkaistaan ja jaetaan jokaiseen kotitalouteen kansalaisvarautumiseen ohjeistava opaskirja, joka pitäisi sisällään toimintamallit erilaisiin normaaliolojen häiriötilanteisiin ja kriiseihin.

Erityisesti huomioidaan omakotiasujat, joilla ei ole taloyhtiöiden väestönsuojia tai vastaavia käytettävissään. Myös erilaisia matalan kynnyksen varautumiskoulutuksia tulee järjestää.

2.3 Viranomaistoiminta

Suomessa viranomaistoiminta on keskimäärin laadukasta ja tehokasta, ja kansalaiset luottavat viranomaisiin. Olemme kuitenkin siirtymässä aikaan, jossa yhä uudet uhat ja haasteet yhdistyvät rajallisiin mahdollisuuksiin lisätä rahoitusta. Olemassa olevista resursseista on saatava kaikki irti suuntaamalla toimintaa vaikuttavuuden perusteella, hyödyntämällä viranomaisten yhteistyötä ja jaettuja resursseja täysimääräisesti hyödyntäen.

Ukrainan sota on tarjonnut paljon oppeja kriisitilanteen viranomaistoiminnasta ja myös näyttänyt, miten turvallisuus- ja pelastusviranomaiset voidaan ottaa sotatoimien kohteeksi. Näitä kokemuksia on hyödynnettävä varautumisessa ja varmistettava viranomaisten toimintakyky kaikissa oloissa.

2.3.1 PELASTUSTOIMI

- **Ensi vaalikauden aluksi laaditaan ylivaalikautinen suunnitelma pelastustoimen henkilöstön pitkän aikavälin riittävyyden takaamiseksi huomioiden koulutuksen lisäksi myös hyvinvointialueiden kyky rekrytoida.**
- **Järjestöjen rooli toiminnan kehittämisessä ja uudistamisessa on kytkettävä nykyistä paremmin pelastustoimen rakenteisiin. Täsmennetään ja ajantasaistetaan pelastuslain sopimushenkilöstöä koskevaa käsitteistöä ja tarkastellaan sopimuspalokuntalaisten juridista asemaa ja vastuita.**
- **Ukrainan sodan oppien pohjalta rauniopelastamisen valmiutta ja sen opetusta osana pelastusalan koulutusta vahvistetaan.**

2.3.2 VIRANOMAISTEN TIEDONHANKINTA JA TIETOJEN VAIHTO

Viranomaisten toistuva tyytymättömyyden aihe on, että tietyissä tilanteissa lainsäädäntö estää tai vaikeuttaa viranomaisten välistä järkevää tietojen vaihtoa ja yhteistyötä. Tietosuojalainsäädäntö täyttää tärkeää tehtävää, mutta nykyisellään se on tuottanut myös esteitä ja muodollisuuksia, joita on vaikea palauttaa painaviin ja konkreettisiin tietosuojaintresseihin. Tietosuojan ei pidä olla kategorinen este vaan yksi oikeushyvä, jota punnitaan muita oikeushyviä vasten.

- **Kevennetään ja joustavoitetaan tietosuojasääntelyä niin, että se ei estä viranomaisten tietojen vaihtoa, tehokasta toimintaa tai järkevien digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa paitsi silloin, kun voidaan osoittaa todellinen ja painava yksilön tietosuojaan liittyvä intressi. GDPR:n tulkinnassa noudatetaan kansallista itsekkyyttä, jossa lähtökohta on, Suomi ei sido sillä käsiään enempää kuin verrokkimaat.**

- Lisätään viranomaisten mahdollisuuksia ja myös velvollisuuksia tietojen vaihtoon.

- Poistetaan lainsäädännöstä esteitä tekoälyn käytölle poliisin toiminnassa esimerkiksi suurten tietomäärien jäsentämisessä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa tekoäly ei tee yksilön oikeuksiin liittyviä ratkaisuja.
- Mahdollisesta avoimesti saatavilla olevaan tietoon kohdistuva verkkotiedustelu ja tiedon kerääminen turvallisuusviranomaisille nykyistä laajemmin.
- Arvioidaan perustuslain 124 § säännöstä julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle sen varmistamiseksi, ettei säännös estä poliisia verkkorikollisuuden torjunnassa tekemästä tarkoituksenmukaista yhteistyötä yksityisten teleoperaattoreiden, verkkoalustojen tai vastaavien tahojen kanssa.
- Poistetaan niin lainsäädännöstä kuin toimintakulttuureista esteet viranomaisten jaettujen resurssien tehokkaaseen käyttöön tehokkuuden parantamiseksi.

3. Rikollisuuden torjuminen

3.1 Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta

Järjestäytyneen rikollisuuden kenttä on murroksessa. Aiempaa kovemmat ja väkivaltaisemmat rikollisorganisaatiot hakevat jalansijaa Suomesta. Ukrainan sodan päättyessä eri puolille Eurooppaa tulee leviämään alueelta paljon aseita kuin myös sodan traumatisoimia ja kovettamia ihmisiä, joiden joukossa on järjestäytyneen rikollisuuden piirissä jo aikaisemmin toimineita. Tässä tilanteessa Suomen tulee näyttäytyä järjestäytyneen rikollisuuden kannalta niin vaikeana toimintaympäristönä, että sen ei katsota olevan riskien ja panostuksen arvoinen. Tavoitteen toteutumiseksi tarvitaan laajaa kansallista yhteistyötä. Tässä on huomioitava myös rikollisuuden levittäytyminen elinkeinoelämän rakenteisiin ja harmaan talouden torjunnan kasvanut rooli järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa taistelussa.

- Käynnistetään kansallinen hanke, jonka tarkoitus on tehdä Suomesta Pohjois-Euroopan vaikein ja vähiten houkutteleva toimintaympäristö järjestäytyneelle rikollisuudelle. Harmaan talouden torjunta kytketään vahvemmin osaksi järjestäytyneen rikollisuuden vastaista työtä.

Rikoslaissa säädetään rangaistuksen koventamisperusteita. Niiden vaikutus rangaistuksiin on kuitenkin suhteellisen rajallinen. Niiden rinnalle olisi mahdollista ottaa toinen raskaampi koventamisperusteiden luokka, jolla olisi selvästi merkittävämpi vaikutus rangaistukseen. Osin Tanskan mallia mukaillen tätä voitaisiin soveltaa ainakin järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja rikollisjengeihin. Näin voitaisiin vaikeuttaa niiden toimintaympäristöä ilman, että joudutaan koventamaan rangaistuksia kautta linjan. Suomeen ulkomailta suuntautuvaan rikollisuuteen ja rikollisorganisaatioiden Suomeen kohdistuviin levittäytymispyrkimyksiin voitaisiin vaikuttaa soveltamalla tätä ankaraa koventamisperustetta perustetta rikoksiin, joita varten on nimenomaan tultu Suomeen. Näin voitaisiin tehdä Suomea mahdollisimman vähän houkuttelevaksi kohdemaaksi.

Törkeimpien väkivalta- ja seksuaalirikosten rangaistusten olisi perusteltua olla selkeästi nykyistä kovempia rikosten uusijoiden kohdalla. Kaikkein vahingollisimpien rikosten kohdalla kansalaisten

suojaaminen pitää asettaa selkeästi ylimmäksi prioriteetiksi ja vaarallisimpien yksilöiden pitkäaikaisen eristämiseen pitää olla mahdollisuus.

- Lisätään rikoslakiin nykyisten rangaistuksen koventamisperusteiden rinnalle ankarampi koventamisperuste, joka kaksinkertaistaa rangaistusasteikon. Tätä kategoriaa voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin

- **kun ulkomaalainen on saapunut Suomeen varta vasten rikosten tekemistä varten.**
- **kun rikos tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.**
- **Kun henkilö, joka on aiemmin tuomittu ehdottomaan vankeuteen törkeästä väkivalta- tai seksuaalirikoksesta, tuomitaan vastaavasta rikoksesta uudelleen.**

3.1.1 KATUJENGIT

Katujengirikollisuus on Suomessa vielä varsin uusi ilmiö, eikä tilanne toistaiseksi sen suhteen ole vielä erityisen paha. Kehityssuunta on kuitenkin ollut huono ja ilmiö voi laajentua nopeasti. Ruotsin järjestäytyneet rikollisjengit pyrkivät aktiivisesti levittämään Suomeen sekä värväämään täältä katujengeissa toimivia.

Koska katujengi-ilmiössä on pääasiassa kyse toisen polven maahanmuuttajista, se on erityisen vahvasti kytköksissä kotoutumisen epäonnistumiseen ja asuinalueiden eriytymiseen. Tämä tarkoittaa, että myös tehokas vastaaminen ilmiöön edellyttää hyvin monialaisia politiikkatoimia. Pohjoismaissa Ruotsin ja Tanskan vastakkainen kehitys 2000-luvun alkupuolelta lähtien osoittaa, miten ilmiöön voidaan vaikuttaa yhteiskunnallisilla päätöksillä. Samalla Tanskasta nähdään, että ilmiön torjuminen vaatii valmiutta käyttää merkittävästi resursseja sosiaalisten ongelmien korjaamiseen, että myös valmiutta koviin toimenpiteisiin. Suomessa poliittisen keskustelun tulisi olla rehellistä siinä, että kehitys on tällä hetkellä varsin samanlaista kuin Ruotsissa aiemmin ja jos emme tee asioita merkittävästi eri tavalla, voimme tulevaisuudessa hyvin olla siinä tilanteessa, jossa Ruotsi nyt on.

Sisällytetään kohdassa 3.1. esitetyn ankaramman koventamisperusteen piiriin

- **Rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa**
- **Alle 15-vuotiaan yllyttäminen rikokseen, joka liittyy rikollisryhmän tai rikollisjoukon toimintaan.**

3.2 Nuorten rikollisuus

Suomessa yhä harvempi nuori tekee rikoksia. Ne nuoret, jotka rikoksia tekevät, tekevät kuitenkin aikaisempaa enemmän ja aikaisempaa vakavampia rikoksia. Erityisesti nuorten ryöstö- ja väkivaltarikosten määrä on ollut nousussa.

Nuorten rikoksissa ennaltaehkäisyn rooli korostuu. Suomessa on saatu hyviä tuloksia aikaan moniammatillisena yhteistyönä toteutettavilla tukitoimilla. Nämä kuitenkin ovat vapaaehtoisia ja soveltuvat huonosti sellaisille nuorille, jotka ovat jo syvemmällä rikollisuudessa, eivätkä ehkä koe

itse tarvetta erkaantua rikollisesta elämäntavasta tai joilla on ehkä vakava päihderiippuvuus. Kun nuorisorangaistus on jäänyt hyvin vähälle käytölle, Suomessa on selkeä aukko vapaaehtoisten tukitoimien ja ehdottoman vankeuden välille.

Suomessa alle 15-vuotiaan rikoskierrettä voidaan yrittää katkaista vain lastensuojelun keinoin sijoittamalla hänet lastensuojelulaitokseen. Vuosittain nuorten luvattomia poistumisia lastensuojelulaitoksista tapahtuu lähes 4 000. Ns. hatkanuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja joka neljäs joutuu seksuaalisen väkivallan uhriksi. Lastensuojelulaitosten erityisen huolenpidon osastoilla on poistuminen tehty vaikeammaksi, mutta niillä voidaan lasta pitää enintään 90 päivää, eivätkä nekään ole varsinaisesti suljettuja.

- **Otetaan käyttöön suljetut lastensuojelulaitokset, joihin vakavasti rikoksilla oireileva tai päihteillä itsensä vaarantava alaikäinen voidaan tarvittaessa sijoittaa rikoskierteen katkaisemiseksi tai hänen terveytensä suojelemiseksi.**
- **Kehitetään nuorisorangaistusta sen varmistamiseksi, että meillä on vapaaehtoisten tukitoimien ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välissä käytettävissä tukitoimia, joihin voidaan osana rikostuomiota velvoittaa osallistumaan seuraamusten uhalla.**
- **Lisätään alle 18-vuotiaalle tuomittavaan ehdolliseen vankeusrangaistukseen valvonnan ohella velvollisuus osallistua määrättyihin tukitoimiin.**
- **Selvitetään oman erikoistuneen ja nopeutetun prosessipolun käyttöönottoa nuorten rikoskäsitteille.**

3.3 Huumausainerikollisuus

Alfa-PVP:n aiheuttaman huumetilanteen pahenemisen korjaamiseksi tarvitaan päättäväisiä toimia. Hoitoonpääsyn vaikeus sekä Alfa-PVP:n käyttäjille soveltuvan korvaushoidon puuttuminen ovat osasyitä tilanteen pahenemiseen, ja niihin on syytä puuttua mahdollisimman nopeasti. Alfa-PVP:n kaltaisen erityisen vaarallisen aineen kohdalla olisi mahdollisesti perusteltua luoda uusi erityisen vaarallisten huumausaineiden kategoria, jonka avulla voitaisiin purkaa alatasen jakeluverkostoa laajoilla viranomaisvaltuuksilla ja pitkillä vankeusrangaistuksilla ja näin toivottavasti ohjata jakelua muiden aineiden suuntaan. Alfa-PVP:n vahingollisuus huomioiden voidaan koviakin keinoja pitää tarpeellisina.

- **Huumausainepolitiikassa toteutetaan kokonaisarviointi, jossa haetaan ennakkoluulottomasti ja vaikuttavuus edellä keinoja huumetilanteen parantamiseksi. Tässä arvioidaan ainakin seuraavia keinoja:**

- **Otetaan lainsäädännössä käyttöön uusi kaikkein vaarallisimpien huumausaineiden kategoria, jolla kovennetaan Alfa-PVP:n ja tarvittaessa muiden uusien erityisen vaarallisten muuntohuumeiden myynnin, maahantuonnin ja valmistamisen rangaistuksia myös pienempien erien kohdalla.**
- **Ryhdytään määrittelemään erityisen vaaralliset huumausaineet sekä edellä esitetty kaikkein vaarallisimpien huumausaineiden kategoria valtioneuvoston asetuksella oikeuskäytännön sijaan, jotta ei tule aina jäljessä todellista tilannetta.**

- **Panostetaan lisää rahaa hoitoonpääsyn nopeuttamiseen.**
- **Laajennetaan korvaushoito myös stimulantteihin.**

Hoitoonpääsyn ja korvaushoitojen saatavuuden parantamisen lisäksi huumausainerikollisuuden muille ihmisille aiheuttamia haittoja on kyettävä rajoittamaan nykyistä tehokkaammin. Huumeiden kauppapaikkoina käytetyt asunnot aiheuttavat laajasti häiriöitä ja turvattomuutta ympäristöönsä. Nykyisessä lainsäädännössä menettely asunnon ottamiseksi taloyhtiön haltuun tai asukkaan häätämiseksi ovat auttamattoman hitaita.

- Otetaan käyttöön nopeutettu häätö ja asunnon nopeutettu tilapäinen ottaminen joko taloyhtiön, vuokranantajan tai viranomaisen haltuun tilanteessa, jossa asuntoa käytetään huumeiden välittämiseen.

3.4 Lähisuhdeväkivalta

Suomi on myös saanut toistuvasti moitteita kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä siitä, ettei naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ole kitketty riittävän määrätietoisesti. Vakavan lähisuhdeväkivallan uhrin asema on usein vaikea. Uhrin on voitavat tietää, että hakemalla apua hän pääsee todella palveluiden piiriin ja tarvittaessa turvaan ja että oikeusjärjestelmä ottaa hänen asiansa vakavasti.

- Lähisuhdeväkivallan uhrien palvelukokonaisuutta vahvistetaan palveluiden kattavuus ja vaikuttavuus edellä.

- Turvakotien määrä nostetaan yli 500:aan varmistaen alueellinen saavutettavuus.
- Matalan kynnyksen palveluita lisätään varmistaen niiden saatavuus ja saavutettavuus kaikkialla Suomessa. Julkiset palvelut koordinoidaan ja yhteensovitetään väkivaltatyötä tekevien järjestöjen palveluiden kanssa huolehtien näiden resursseista.

Fyysisen väkivallan lisäksi pitkäkestoinen ja johdonmukainen henkinen väkivalta esimerkiksi toiminta- ja liikkumisvapauden rajoittamisen tai muun äärimmäisen vallankäytön muodossa voi olla uhrille äärimmäisen vahingollista. Istanbulin sopimus edellyttää valtioita kriminalisoimaan pakottamisen, joka uhkaa vakavasti uhrin toimintakykyä ja mielenterveyttä [”pakottava kontrolli”]. Suomessa ei tällaista kriminalisointia ole ja oikeusministeriön 2023 toteuttaman selvityksen mukaan tämän kaltainen henkinen väkivalta johtaa hyvin harvoin rikosoikeudelliseen rangaistukseen.

- Kriminalisoidaan pakottava kontrolli. Lisätään lainsäädäntöön erikseen törkeä tekemuoto, joka mahdollistaa ankarien rangaistusten langettamisen tapauksista, joissa väkivaltaa tai sen uhkaa käytetään johdonmukaisesti toisen alistamiseen tai toimintavapauden rajoittamiseen.

3.5 Kaikkein vakavin väkivaltarikollisuus

Suomessa ollaan tilanteessa, jossa jopa sarjamurhaajiksi luokiteltuja joudutaan lainsäädännön vuoksi vapauttamaan elinkautisesta vankeudesta. Tämä on erityisen vahingollista, paitsi rikosten

uhreiksi joutuville, myös ihmisten luottamukselle oikeusjärjestelmää kohtaan. Yhteiskunnalla tulee olla riittävät keinot suojata kansalaisiaan tällaisilta yksilöiltä. Jos henkilö syyllistyy henkirikokseen uudestaan, tulee olla riittävät mahdollisuudet hänen pitkäaikaiseen tai tarvittaessa pysyvästi eristämiseensä. Jotain on pielessä, kun Suomessa on henkilöitä istumassa kolmatta henkirikostuomiotaan.

- Säädetään elinkautisesta ehdonalaiseen pääsyn esteeksi, jos henkilöä on pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle ja terveydelle.

- Muutetaan rikoslakia niin, että henkirikoksesta langetettavaa tuomiota kovennetaan, mikäli henkilö on aikaisemmin tuomittu henkirikoksesta. Sekä taposta että murhasta tuomittaisiin murhan rangaistusasteikkoa soveltaen kuitenkin niin, että murhasta tuomittaessa elinkautisesta voi päästä ehdonalaiseen aikaisintaan 20 vuoden jälkeen.

3.6 Digitaalinen rikollisuus

- Varmistetaan, että digitaalisesti tehdyn, tunnistettavia ihmisiä ilman heidän hyväksyntäänsä esittävän, ns. deepfake-pornon tuottaminen ja jakelu on kriminalisoitu tavalla, joka mahdollistaa rikosvastuun tehokkaan toteuttamisen.

- Selvitetään viranomaisten mahdollisuuksia tekoälyn käyttöön turvallisuusuhkien torjumisessa ja rikostutkinnassa.

- Selvitetään uusien nopeasyklisten teknologioiden ripeä käyttöönotto ja muutostarpeisiin vastaaminen viranomaistoiminnassa keskitetyn yhteistyöelimen avulla.

- Kytetään digitaalisten huijausten ja kriisitilanteiden koulutus ja tiedottaminen vahvemmin kokonaisuomaanpuolustukseen, tarvittaessa tehden yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

4. Vankiloiden tilanne

Suomen vankilaverkosto on alimitoitettu vastaamaan vankimäärän kasvuun, ja monet vankilat ovat teknisesti huonokuntoisia ja sijainniltaan epätarkoituksenmukaisia. Kun merkittävä resurssilisäys on epätodennäköinen, on arvioitava miten toiminnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta kyetään nostamaan pienemmin panostuksin. Vankeinhoitoon kohdistuu nykyään osin epätarkoituksenmukaista sääntelyä, kun esimerkiksi rangaistusajan suunnitelma pitää laatia myös lyhytaikaisille vangeille, jotka saattavat vapautua ennen kuin suunnitelma edes saadaan valmiiksi.

Muualle kuin Suomessa vakituisesti asuvien ulkomaalaisten vankien pitäminen suomalaisissa vankiloissa on kallista ja vahingollista myös sitä kautta, että se tarjoaa mahdollisuuksia verkostoitumiseen suomalaisen järjestäytyneen rikollisuuden kanssa. Ulkomaalaisten tulee lähtökohtaisesti kärsiä rangaistuksensa kotimaassaan.

Nykyisillään vankiloiden sijoittumiseen ja ylläpitämiseen ovat vaikuttaneet aluepoliittiset intressit, mikä luo merkittäviä lisäkustannuksia ja tehottomuutta. Aluepolitiikan tekeminen vankiloilla on lopetettava, jotta panostukset saadaan täysimääräisesti kohdistettua vankeinhoidon ydintehtävään.

- Varmistetaan vankilaverkon kyky vastata vankimäärän kasvuun ainakin seuraavilla toimenpiteillä

- **Ensi vaalikaudella vahvistetaan pidemmän aikavälin suunnitelma vankilaverkon tehokkaasta kehittämisestä ml. suunnitelma huonokuntoisten tai epätarkoituksenmukaisesti sijoittuneiden vankiloiden käytöstä poistamisesta. Suunnitelma tehdään tehokkaan ja vaikuttavan vankeinhoidon näkökulmasta ilman aluepoliittisia intressijä.**
- **Toteutetaan vankeinhoidon norminpurku, jossa vankeinhoitoa ohjaavia normeja ja vaatimuksia arvioidaan sitä vasten, ohjaavatko ne käyttämään rajallisten resursseja vankeinhoidon tavoitteiden kannalta optimaalisesti.**
- **Toteutetaan rangaistusjärjestelmässä arviointi siitä, keitä vankilaan on perusteltua ensi sijassa tuomita. Tässä arvioidaan kokonaisvaltaisesti vaihtoehtojen seuraamusten käytön lisäämistä erityisesti muuntorangaistusvankien tai muusta kuin väkivalta- ja seksuaalirikoksista lyhyisiin vankeusrangaistuksiin nyt tuomittavien kohdalla.**
- **Nopeutetaan muualla kuin Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaisten vankien siirtämistä kotimaidensa vankiloihin. ETA-alueen maista tai turvallisista kolmansista maista tulevien vankien osalta muutetaan sääntelyä niin, että valitus hallinto-oikeuteen vangin kotimaahansa siirtämistä koskevasta päätöksestä ei estä päätöksen toimeenpanoa, ellei hallinto-oikeus erikseen tätä kiellä.**
- **Lisätään mielentilatutkimusten käyttöä sekä arvioidaan muita keinoja sen varmistamiseksi, että vankiloissa ei ole henkilöitä, jotka kuuluisivat psykiatriseen hoitoon.**

5. Kuluttajapolitiikka

5.1 Kuluttajan digitaaliset oikeudet

Digitaaliset alustat, verkkokaupat ja tekoälyn yleistyminen ovat myös muuttaneet kuluttajien oikeudellista asemaa markkinoilla. Vaikka kuluttajansuoja EU:ssa on vahva, on etenkin EU:n ulkopuolella toimivien verkkokauppa-alustojen ja muiden digitaalisten palveluiden osalta kuluttajan oikeuksien toteutuminen usein haastavaa: markkinointi on harhaanjohtavaa eikä valitus- ja palautusoikeus aina toteudu. Samaan aikaan tekoälypalveluiden määrän on ennustettu kasvavan lähes eksponentiaalisesti, ja tekoälyominaisuuksia tulee osaksi useita muita digitaalisia palveluja.

Kuluttajansuojan on toteuduttava myös nopeasti muuttuvissa tekoälypalveluissa. Erityisen huolestuttavaa kuluttajien kannalta ovat nopeasti lisääntyneet digihuijaukset, joiden takana on yhä kehittyneempiä menetelmiä. Huijausten pelko saa osan suomalaisista välttelemään

digipalveluja ja jäävän siten digitaalisen kehityksen ulkopuolelle. Kuluttajansuojaa ja -tietoisuutta on vahvistettava huijausten osalta.

- Suomi ajaa EU:ssa kuluttajan oikeuksia suhteessa verkkopalveluiden tarjoajiin.

- Digialustoille toissijainen vastuu suhteessa kuluttajaan tuotteista ja palveluista, joita välitetään niiden tavaramerkin tai brändin alla.
- Verkon kuluttajapalveluiden tarjoajalle velvollisuus ilmoittaa, milloin kuluttaja asioi tekoälyn kanssa ja mikäli kuluttajan dataa voidaan käyttää tekoälyjärjestelmien kouluttamisessa.
- Tekoälyn kanssa asioitaessa pitää kuluttajalle olla mahdollisuus valittaa tekoälyn toiminnasta tai jättää palautetta, jonka käsittelee ihminen.
- Parannetaan kuluttajansuojaa digihuijaustapauksissa. Törkeän huolimattomuuden käsite määritellään riittävän selkeästi ja kuluttajan edun kannalta nykyistä suotuisammin EU:n kuluttajalainsäädännössä.

5.2 Kuluttajalainsäädäntö

EU:n edustajakannedirektiivi tarjoaa kuluttajajärjestöille mahdollisuuden ajaa kuluttajaryhmien yhteisiä etuja oikeudessa, mutta Suomessa sen toteutus on jäänyt puutteelliseksi. Kansallinen lainsäädäntö tekee edustajakanteiden nostamisesta monimutkaista, eikä esimerkiksi opt out -menettelyä ole otettu käyttöön, vaikka se mahdollistaisi tehokkaamman ja laajemman kuluttajansuojan. Lisäksi rahoituksen leikkaaminen on heikentänyt Kuluttajaliiton toimintaedellytyksiä merkittävästi, vaikka direktiivi edellyttää tosiasiallisia mahdollisuuksia toimia oikeutettuina yksikköinä.

- Kansallista edustajakannetta koskevaa sääntelyä parannetaan niin, että edustajakanne on nykyistä helpommin nostettavissa. Kuluttajaliitolle direktiivin mukaisena oikeutettuna yksikkönä on annettava riittävät resurssit edustajakanteen tosiasiallisen käytettävyyden tehostamiseksi.

- Edellytetään lainsäädännössä, että tietyn koon ylittävät vähittäiskaupat julkaisevat ajantasaiset hintatiedot verkkosivuilleen ja tarjoavat ne koneluettavassa muodossa kolmansien osapuolten hintavertailupalveluiden saataville.

5.3 Ylivelkaantuminen

Maksuhäiriöiden määrä on Suomessa noussut ennätyksellisen korkeaksi, ja kulutusluottojen takaisinmaksuajat pitenevät, mikä kertoo taloudellisen paineen lisääntymisestä kotitalouksissa. Ilmiö edellyttää sekä vastuullisempaa luotonantoa että lainsäädännön kehittämistä, jotta kuluttajien suoja ja taloudellinen hyvinvointi voidaan turvata muuttuvassa luottomarkkinassa. Myös pelimonopolin avautuminen ja uhkapelimainonta voivat syventää ylivelkaantumiskierrettä, ja uhkapelimainonnan vaikutuksia on seurattava tarkasti reagoiden riittävän tiukalla ja tasapainoisella sääntelyllä peliongelmien mahdolliseen kasvuun.

Toteutetaan seuraavia toimenpiteitä ylivelkaantumisen torjumiseksi

- Ulosottolaissa ulosottotoiminnan yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on määriteltävä velallisen auttaminen pois ulosotosta.

- Talous- ja velkaneuvonta tulee lisätä perheneuvolan palveluihin lapsiperheille.

- Vahvistetaan nykyisestään taloustaitojen opetusta peruskoulun vuosiluokilla 7–9 ja toisella asteella.

- Kuluttajalainsäädäntöön lisätään pankeille velvollisuus neuvonnan tarjoamiseen ja vaihtoehtoista tiedottamiseen maksuhäiriötilanteissa.

Raportin tekoon osallistuneet työryhmät ja työssä kuullut asiantuntijat

Päävastuu: oikeusvaltio -työryhmä

Muut työryhmät: sisäinen turvallisuus ja kriisinkestävyys -työryhmä, demokraattinen osallistuminen ja kansalaisyhteiskunta -työryhmä, tasa-arvo ja ihmisoikeudet -työryhmä, kuluttajapoliittinen työryhmä.

Raportin tekoon osallistuneiden työryhmien puheenjohtajiston, sihteerien ja työryhmien jäsenten lisäksi kuulumme laajasti eri viranomais- ja järjestötahoja. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi yksittäisiä asiantuntijoita ei ole mainittu nimeltä.

Lisätietoja

Puheenjohtajat:

- Johannes Koskinen, etunimi.sukunimi@eduskunta.fi
- Johanna Ojala-Niemelä, etunimi.sukunimi@eduskunta.fi

Sihteerit:

- Maria Svento, etunimi.sukunimi@eduskunta.fi
- Valtteri Aaltonen, etunimi.sukunimi@eduskunta.fi

SDP:n ilmiötyöstä yleisesti lisätietoja antaa puolueen poliittisen valmistelun päällikkö Miia Järvi, etunimi.sukunimi@sdp.fi